

ZAMONAVIY INGLIZ TILIDAGI TEMATIK FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING TUZILISH XUSUSIYATLARI

Narziyev Komiljon Usmonovich,
SamDCHTI 2-kurs magistranti

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada frazeologik birliklarning paydo bo'lishi, ularning o'zgarish turlari, sabablarini oydinlashtirish, tematik frazeologik birliklarning tuzilish xususiyatlari, hamda ularning zamonaviy ingliz tilida ishlatilishi haqidagi bilimlarga ega bo'lamiz. Shu bilan birgalikda tadqiqotchilarning ingliz tilidagi frazeologiyalar to'g'risidagi ilmiy izlanishlarini kuzatishimiz mumkin.

KALIT SO'ZLAR: tematik, frazeologiya, metod, barqaror birikma, leksikologiya, zamonaviy ingliz tili, informativ,

ABSTRACT: In this article, we will gain knowledge about the emergence of phraseological units, their types of change, the explanation of their causes, the structural features of thematic phraseological units, as well as their use in modern English. At the same time, we can follow the research of researchers on phraseology in English.

KEYWORDS: thematic, phraseology, method, stable combination, lexicology, modern English, informative, KIRISH.

Shubhasiz, inson chet tili bilan tanishish, uni o'zlashtirish, o'rganish bilan bir vaqtda yangi milliy madaniyatga kirib boradi, o'rganilayotgan tilda saqlanayotgan ulkan ma'naviy boylikni eggalaydi. Har bir tilning o'ziga xos ko'rsatmalari, bo'lganidek ingliz tilini o'rganishda ham, uning bir necha tarkibiy qismlari, bo'limlari ko'rib chiqiladi. Frazeologiya dunyodagi har qanday tilning ajralmas qismi va o'ziga xos xazinasini hisoblanadi. Frazeologik birliklar va frazeologik birikmalar ingliz xalqining ko'p asrlik tarixini, madaniyati, turmush tarzi va an'analarning o'ziga xosligini aks ettiradi. Shuning uchun frazeologik birliklar ingliz tilining yuqori informativ birliklari hisoblanadi.

ADABIYOTLAR VA METODOLOGIYA.

Frazeologizm – frazeologik birlik, idioma, so'zlarning barqaror birikmasi bo'lib, u ma'lum bir tilning ona tilida so'zlashuvchilarga ma'lum (ko'p hollarda, majoziy ma'noda) doimiy leksik tarkibi, grammatik tuzilishi va ma'nosidan kelib chiqmagan ma'no bilan tavsiflanadi.

Frazeologik birliklarning mintaqaviy qiymati uch komponentdan iborat.

Birinchidan, frazeologik birliklar milliy madaniyatni o'z tarkibidagi birliklarga ko'ra qismlarga ajratib aks ettiradi. Bu so'zlarning ba'zilar ekvivalent emas.

Ikkinchidan, ingliz frazeologik birliklari milliy madaniyatni bo'linmasdan, murakkab ko'rinishda, barcha unsurlari birlashgan holda, ya'ni frazeologik ma'nolari bilan aks ettiradi.

Nihoyat, uchinchidan, frazeologik birliklar milliy madaniyatni o'z namunalari bilan aks ettiradi, chunki genetik jihatdan erkin iboralar ma'lum urf-odatlar, an'analari, turmush va madaniyat xususiyatlari, tarixiy voqealar va boshqalarni tasvirlaydi.

Aksariyat hollarda idiomatik iboralar xalq tomonidan yaratilgan, shuning uchun ular oddiy odamlarning qiziqishlari va kundalik faoliyati bilan chambarchas bog'liq. Ko'pgina frazeologik birliklar e'tiqod va an'analari bilan bog'liq. Biroq, ingliz frazeologik birliklarining aksariyati professional nutqda paydo bo'lgan. Frazeologik birliklarni boshqacha aytganda turg'un birikmalar, barqaror birikmalar nomi ostida yuritimiz.

Frazeologik darajadagi minimal barqarorlik ko'rsatkichlari:

Foydalanishning barqarorligi, ya'ni. frazeologik birliklar faqat u yoki bu muallif tomonidan qo'llaniladigan alohida iboralar emas, balki ma'lum bir til hamjamiyatidagi umumiy mulk bo'lgan til birliklari ekanligi; frazeologik birliklarning leksik tarkibining barqarorligiga, ularning strukturaviy-semantik modellashtirilmaganligiga asoslanadigan strukturaviysemantik barqarorlik. PU til rivojlanishining ma'lum bir bosqichiga xos bo'lgan modellar bo'yicha ham tarkibiy, ham semantik jihatdan shakllanadi.

To'liq yoki qisman qayta ko'rib chiqilgan ma'no va frazeologik birliklarning leksik tarkibining barqarorligi.

Frazeologik birliklarning barqaror so'z tartibida namoyon bo'ladigan sintaktik barqarorlik.

Shuni ta'kidlash kerakki, komponentlarning to'liq yoki qisman qayta ko'rib chiqilgan to'g'ridan-to'g'ri ma'nosi, qo'llanilishining barqarorligi, tarkibiy va semantik modelsizlanishi frazeologik birliklarning turiga qarab quyidagi hodisalar bilan birlashtiriladi:

frazeologik birliklar leksik tarkibining o'zgarishligi;

frazeologik variantlarda bir xil invariant ma'noning mavjudligi;

semantik invariantning mavjudligi, ya'ni. strukturaviy sinonimlarda mumkin bo'lgan farqlar bilan umumiy ma'no;

variant frazeologik birliklarida leksik invariant mavjud, ya'ni. almashtirib bo'lmaydigan muhim so'z;

Frazeologik birliklarning muhim xususiyati shundaki, ular til tizimiga ekspressivemotsional tekislikda muloqot jarayonini boyitish vazifasi aniq ifodalangan lingvistik birliklar sifatida kiradi.

Demak, frazeologik birliklar o'zlarining stilistik imkoniyatlarining asosini tashkil etuvchi ma'lum lingvistik xususiyatlarga ega bo'lib, ularning nutqda, jumladan, badiiy adabiyotda qo'llanish usullari ingliz tilining eng muhim stilistik vositalaridan biridir. Frazeologiya - frazeologik birliklar (frazeologik birliklar), ya'ni o'zgaruvchan birikmalarning tarkibiy va semantik modellarini hosil qilish orqali hosil bo'lmagan murakkab semantikaga ega so'zlarning barqaror birikmalari haqidagi fan. Frazeologik birliklar (frazeologik birliklar) tilning leksik tizimidagi bo'shliqlarni to'ldiradi, ular voqelikning shaxs tomonidan anglab etiladigan (yangi) tomonlari nomini to'liq ta'minlay olmaydi va ko'p hollarda ob'ektlar, xususiyatlar, jarayonlarning yagona belgilaridir. , holatlar, vaziyatlar va boshqalar frazeologik birliklarning shakllanishi tafakkur ehtiyoji bilan tilning cheklangan leksik resurslari o'rtasidagi ziddiyatni zaiflashtiradi. Xuddi shu hollarda frazeologik birlik leksik sinonimga ega bo'lsa, ular odatda stilistik jihatdan farqlanadi. Frazeologiya til xazinasidir. Frazeologik birliklar xalq tarixini, madaniyati va turmushining o'ziga xosligini aks ettiradi. Shunday qilib, frazeologik birliklar ko'pincha yorqin milliy xususiyatga ega. Ingliz frazeologiyasida sof milliy frazeologik birliklar bilan bir qatorda ko'plab xalqaro frazeologik birliklar mavjud. Ingliz frazeologik fondi - bu asl va o'zlashtirilgan frazeologik birliklarning murakkab konglomerati bo'lib, birinchisining ustunligi aniq. Ayrim frazeologik birliklarda arxaik elementlar – oldingi davr vakillari saqlanib qolgan.

Fraze shakllanishida inson omili katta rol o'ynaydi, chunki frazeologik birliklarning aksariyati shaxs bilan, uning faoliyatining turli sohalari bilan bog'liq. Frazeologizmlar - yuqori ma'lumotli til birliklari; ularni "zeb-ziynat" yoki "ortiqchalik" deb hisoblash mumkin emas. Frazeologik birliklar lingvistik universallardan biridir, chunki frazeologik birliklarsiz tillar mavjud emas. Ingliz frazeologiyasi juda boy va uzoq tarixga ega. Zamonaviy ingliz tili analitik tildir. Ingliz tilining analitikasining kuchayishi barcha ingliz frazeologiyalariga kirib boradi, frazeologik birliklarning tuzilishiga ta'sir qiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

Xo'sh, frazeologiyaning ob'ekti nima? Barcha rus tilidagi leksikologiya darsliklarida "Frazeologiya, idiomalar yoki so'zlarning turg'un birikmalari" bo'limi mavjud. Bunday bo'lim endi an'anaga ko'ra leksikologiyaga kiritilgan. Bundan tashqari, shuni yodda tutish kerakki, ingliz frazeologiyasi uzoq vaqtdan beri so'zni o'rgatishning bir qismi bo'lib kelgan va frazeologik birliklarga sof leksikologik yondashuv unchalik kam emas. Ayrim tadqiqotchilar frazeologik birliklarni tilning lug'at tarkibiga, frazeologiyani esa leksikologiya tarkibiga asosan frazeologik birliklar so'z ekvivalenti sifatida qaralganligi sababli kiritadilar, leksikologiya esa tilning lug'at tarkibini o'rganuvchi tilshunoslik fanidir, ya'ni so'zlar va ularning ekvivalentlari deb yuritilgan.

S. Balli barcha boshqalarini almashtiruvchi frazeologik aylanmaning eng keng tarqalgan xususiyati berilgan aylanma o'rniga bitta oddiy so'zni qo'shish imkoniyati yoki mumkin emasligi ekanligini ko'rsatdi. Bunday so'zni S. Balli so'z – aniqlovchi deb atagan.

So'zda ekvivalent atamasi L. V. Shcherba tomonidan yaratilgan. U bunday so'z turkumi bir tushunchani bildirishini va so'zning potentsial ekvivalenti ekanligini ta'kidladi. Darhaqiqat, yaqin so'zlar guruhi, agar u ibora bo'lsa, bitta tushunchani anglatishi mumkin. Biroq, frazeologik birliklarning mutlaq ko'pchiligida so'zlar – identifikatorlar, ya'ni leksik sinonimlar mavjud emas. Hisoblash shuni ko'rsatdiki, fransuz tilida 22851 frazeologik birlikdan atigi 2867 tasida, ya'ni 12,5%ida so'z – identifikator bor, ya'ni ular so'zlarning ekvivalenti hisoblanadi. Ingliz tilida ham shunga o'xshash holat kuzatilgan deb ishonishga asos bor. Zamonaviy ingliz tilida juda ko'p og'zaki frazeologik birliklar mavjud bo'lib, biz ularni nominativkommunikativ shakllar deb tasniflaymiz, ular iboralar, ya'ni faol ovozda yoki faqat passiv ovozda fe'llar bilan nominativ vazifani bajaradigan birliklar va butun- predikativ jumlarlar, ya'ni passiv ovozda fe'llar bilan kommunikativ funktsiyani bajaradigan birliklar, masalan, muzni sindirish (muzni sindirish) – muz buziladi;

Rubikonni kesib o'tish (yoki o'tish) – Rubikon kesib o'tish (yoki o'tish) va hokazolar

Afsuski, ingliz va amerika lingvistik adabiyotida frazeologiya nazariyasiga maxsus bag'ishlangan asarlar kam, ammo mavjud bo'lgan eng muhim asarlarda (A. Makkey (No37), V. Vaynrayx (No38), L.P.Smit (No24)) frazeologik birliklarni aniqlashning ilmiy asoslangan mezonlari, frazeologik birliklar va so'zlarning nisbati, frazeologiyaning izchilligi, frazeologik o'zgaruvchanlik, frazeologiya, frazeologiyani o'rganish usuli va boshqalar kabi fundamental savollarni o'z ichiga qamrab olgan.

XULOSA.

Yuqorida aytilganlarning barchasidan xulosa qilishimiz mumkinki, tematik frazeologik birliklar zamonaviy ingliz tilida alohida o'ringa ega bo'lib, frazeologizm tilshunoslikning ajralmas bir parchasidir. Tadqiqotchi olimlar tomonidan olib borilgan izlanishlar orqali hozirgi kunga qadar zamonaviy ingliz frazeologiyasi modeli mukkamal shaklangan. Shu o'rinda frazeologiyasiz leksikologiyani (Tilshunoslik) tasavvur etish juda qiyin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullaev A. Frazeologizmlarning ekspressivlik xususiyati // O'zbek tili va adabiyoti, 1976, 5-son, 36-39-betlar.
2. Abdullaev Sh. Frazeologizmlar tarjimasiga doir (T.Qayipbergenov asarlari misolida) // O'zbek tili va adabiyoti, 2004, 3-son, 80-81-betlar.
3. Abdullaev Sh.D. Tarjima asarlarda frazeologizmlar semantikasi (T.Qayipbergenov asarlarining o'zbekcha tarjimasi asosida). NDA. – Toshkent, 2006. – 21 b. Abdusaidov A. Frazeologizmlar – matbuot tilida ta'sirchan vosita. – Samarqand, 2001. – 48 b.
4. Almamatova Sh. Shaxs tavsifli frazemalarning semantik tahlili // O'zbek tili va adabiyoti, 2004, 3-son, 78-80-betlar.
5. Almamatova Sh.T. O'zbek tili frazemalarining komponent tahlili. NDA. – Toshkent, 2008. – 22 b.
6. Balli SH. Fransuzskaya stilistika, M., 1961. – 394 s.
7. Bashieva S.K. Stilisticheskiy komponent frazeologicheskogo znacheniya. Avtoref. Dis... doktora filol. Nauk, Krasnodar, 1995. – 38 s.